מז: יש בכור פרק שמיני בכורות

הבן חייב לפדות את עצמו. להמ"ל לא זכה האב בפדיונו אלא חייב הבן לפדות עצמו ע"ג דליכא חיובא באב וכן מתני' דתנן נתגיירה מעוברת נתמהרה מעוברת (כאן) ותימה דבפ"ק דקדושין (דף כט.) גמרינן ממתנ' הבן על האב דדרשינן תפדה תפדה תפדה

שאין מחריש מלווין לפדותה אינה מלווה לפדות עצמה וה"ל התם אין שאין מחריש מלווין לפדותו לא יהא חייב לפדות עצמו וי"ל דלא דמי התם אין לשם דלא שייך כה בשום אב פדיון כלל משא"כ הכא שם היה לו אב שהרי היה חייב לפדותו: **ראשון לנחלה לא וילדו לו בעינן.**

מתוך פירוש הקונטרס

משמע דמלשון לידה גמר וקאי דנקבה דנגמר [ריטב"א] פרק יוצא דופן (דף מ.)

ב) (בריטב"א) מפרש דאין יוצאין עליו ימי טומאתה וימי טהרה משום דכתיב ושם כי תזריע ולידה זכר עד שתלד ממקום שיצתרע תלד מלשון לידה לא יצא מלא נתגיירה מעוברת בכור לכהן ואמאי לימא ליה אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה שאני עובר כוכבים דלית ליה חיים ג) אמר רבי שמעון יאמיניא אמר רבי שמעון בן לקיש כהן שמת בתוך שלשים והניח בן חלל הבן חייב לפדות את עצמו שלא זכה האב בפדיונו מת לאחר שלשים יום אין הבן חייב לפדות ד) עצמו שהרי זכה האב בפדיונו: וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים וכו': בכור לנחלה הוא דלא הוי הא כפשוט שקיל ואמאי ליזיל לגבי האי ולידחייה ולגבי האי ולידחייה אמר רבי ירמיה לא נצרכא אלא לבא אחריו וה"ק בכור לכהן והבא אחריו אין בכור לנחלה ולכתבו הרשאה להדדי וכי תימא מתני' שלא בהרשאה הא מוקמינן לה ה)כמן דבהרשאה מסייע ליה לרבי יוחנן דא"ר יוחנן ג)הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו ו) ובסוף נתערבו אין כותבין הרשאה זה לזה: **מתני'** זאי זהו בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גינין המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהם בכור לנחלה ולכהן ייוצא דופן והבא אחריו שניהן אינן בכור לא לנחלה ולא לכהן ר"ש אומר הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים:

גמ' 1 ראשון לנחלה לא 2 פטר רחם בעינן שני לנחלה 3 ראשית אונו בעינן לחמש סלעים נמי לא קסבר ג)בכור לדבר אחד לא הוי בכור רש"א הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים ר"ש ז)לטעמיה דאמר 4 תלד לרבות יוצא דופן והשני לחמש סלעים קסבר בכור לדבר אחד הוי בכור:

מתני'

בן חלל. כיצרלמ"ל דמי וחייב בבכורה: **לאחר שלשים.** ז) ישנו במלות פלייה לכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש: **שהרי זכה האיש בפדיונו.** דאי נמי יהיב (ליה) להאב הוה מפרים ליה ושקיל ליה לנפשיה דהא כהן הוא וכיון דזכה האב בפדיונו מוריש לבנו עם שאר נכסיו: **לא זכה האב.** דהא לא אימייב אב מעולם אלא ה) בן חלל: **ואיידי דתנא בכור מעובר.** ט) ישנו במלות פלייה לכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש: **שהרי זכה האיש בפדיונו.** דאי נמי יהיב (ליה) להאב הוה מפרים ליה ושקיל ליה לנפשיה דהא כהן הוא וכיון דזכה האב בפדיונו מוריש לבנו עם שאר נכסיו: **לא זכה האב.** דהא לא אימייב אב מעולם אלא ה) בן חלל: **ואיידי דתנא בכור מעובר.**

איתמר כהן שמת והניח בן חלל רב חסדא אמר הבן חייב לפדות את עצמו רבה בר רב הונא אמר אין ד) חייב לפדות את עצמו כל היכא דמת האב לאחר שלשים ידכולי עלמא לא פליגי דאין הבן חייב לפדות את עצמו שהרי זכה אביו בפדיונו כי פליגי היכא דמת האב בתוך שלשים יום רב חסדא אמר 2הבן חייב לפדות את עצמו דהא לא זכה אביו (ו) ד) לפדיונו רבה בר רב הונא אמר אין הבן חייב לפדות ג) עצמו דאמר ליה אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה תנן נתגיירה מעוברת בכור לכהן ואמאי לימא ליה אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה שאני עובר כוכבים דלית ליה חיים (ב) ג) אמר רבי שמעון יאמיניא אמר רבי שמעון בן לקיש כהן שמת בתוך שלשים והניח בן חלל הבן חייב לפדות את עצמו שלא זכה האב בפדיונו מת לאחר שלשים יום אין הבן חייב לפדות ד) עצמו שהרי זכה האב בפדיונו: וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים וכו': בכור לנחלה הוא דלא הוי הא כפשוט שקיל ואמאי ליזיל לגבי האי ולידחייה ולגבי האי ולידחייה אמר רבי ירמיה לא נצרכא אלא לבא אחריו וה"ק בכור לכהן והבא אחריו אין בכור לנחלה ולכתבו הרשאה להדדי וכי תימא מתני' שלא בהרשאה הא מוקמינן לה ה)כמן דבהרשאה מסייע ליה לרבי יוחנן דא"ר יוחנן ג)הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו ו) ובסוף נתערבו אין כותבין הרשאה זה לזה: **מתני'** זאי זהו בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גינין המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהם בכור לנחלה ולכהן ייוצא דופן והבא אחריו שניהן אינן בכור לא לנחלה ולא לכהן ר"ש אומר הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים:

גמ' 1 ראשון לנחלה לא 2 פטר רחם בעינן שני לנחלה 3 ראשית אונו בעינן לחמש סלעים נמי לא קסבר ג)בכור לדבר אחד לא הוי בכור רש"א הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים ר"ש ז)לטעמיה דאמר 4 תלד לרבות יוצא דופן והשני לחמש סלעים קסבר בכור לדבר אחד הוי בכור:

מתני'

בכור לדבר אחד הוי בכור. וא"ת מהאי טעמא גופיה יח) להיוצא דופן בכור לחמש סלעים ומע"ג דכתיב ביה פטר רחם כדמשכחן בסוף פ' שני (לעיל יט.) דתנן יוצא דופן והבא אחריו ר' טרפון חומר שניהם ילעו על שולחנו ומפרש בגמ' דמספקא ליה בכור לדבר אחד מי הוי בכור מי לאו ומע"ג דהתם נמי כתיב פטר רחם י"ל דסברת ר"ש מלוקה מר' טרפון ומע"ג דהבא אחריו פשיטא ליה טפי דהוי בכור יט) מר' טרפון מ"מ יוצא דופן גרע ליה וממעטינן ליה מפטר רחם: והא

יוצא דופן. כגון שמת עובר של שני מעשים שהוכרו וולדותיהן ואחר כך נתערבו ועכשיו כשהן במין כולן לירם דומין זה לזה אחיהם והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהם בכור לנחלה ולכהן ייוצא ובא אחריו שניהן אינן בכור לא לנחלה ולא לכהן ר"ש אומר הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים: **גמ'** 1 **ראשון לנחלה לא.** כגון שמת עובר של שני מעשים שהוכרו וולדותיהן ואחר כך נתערבו ועכשיו כשהן במין כולן לירם דומין זה לזה: **פטר רחם בעינן שני לנחלה.** דכתיב פטר רחם לי בכל בכור בבני ישראל בין באדם ובבהמה לי הוא: **ראשית אונו בעינן לחמש סלעים נמי לא.** דכתיב פדה תפדה את בכור בנך ואת בכור בנך בכלל ופרט וכלל חזר ונתמעט אין בכור אלא מה שנתמעט בפרט ומה נתמעט בפרט ראשית אונו שנאמר ראשית אונו לו יתן: **קסבר בכור לדבר אחד לא הוי בכור.** דכתיב בכור לא יקדיש איש אשר יקדיש לה' מבהמה לה' הוא ולא לאחר: **רש"א הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים.** דכתיב ופדוי מבן חדש בערכך כסף שקל הקדש עשרים גרה הוא: **לטעמיה דאמר.** בסמ' נדה פ' יוצא דופן (מ.) ומפ' נקבה תלד כא) לרבות יוצא דופן דהוי לידה מעליא ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה הלכך גבי וילדו לו נמי לידה מעליא משמע ליה דגמרינן מהתם: **בכור לדבר אחד.** כגון שני דהוי בכור לרחמים הוי בכור לכהן מכל מקום לטעמיה דגמר בכור לדבר אחד הוא דהא בכור לוולדות ומזכיר פ"ה לא הוי בכור דפטר רחם תלא רחמנא:

מתני'

יג) **וחגבים.** לאו וולד נינהו. וטעמא מפרש בגמ' נדה דהמפלת מחיכה (דף כג:) שלא נאמרה בהן ילידה כלגבי אדם: **ליום ארבעים.** שנתעברה דמיא בעלמא הוא עד דמטי למחר דמ' יום הוי ילידת הוולד: **יוצא דופן והבא אחריו.** דרך רחם שניהן אינן בכור וטעמא מפרש בגמרא: **גמ'** **וילדו לו** יז) **בעינן.** דרך לידה: **בכור לדבר אחד.** כגון זה שהוא בכור לרחמים ואינו בכור לוולדות דהא היה לו ולד יח) זכר קודם לו: **לטעמיה דאמר.** בסמ' נדה פ' יוצא דופן (מ.) ומפ' נקבה תלד כא) לרבות יוצא דופן דהוי לידה מעליא ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה הלכך גבי וילדו לו נמי לידה מעליא משמע ליה דגמרינן מהתם: **בכור לדבר אחד.** כגון שני דהוי בכור לרחמים הוי בכור לכהן מכל מקום לטעמיה דגמר בכור לדבר אחד הוא דהא בכור לוולדות ומזכיר פ"ה לא הוי בכור דפטר רחם תלא רחמנא:

מתני'

תורה אור השלם

1. כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָּנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לַשְּׂנוּאָה: דברים כא טו
2. קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא: שמות יג ב
3. כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: דברים כא יז
4. וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד וְטָמְאָה שִׁבְעִים בְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשֶּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָהּ: ויקרא יב ה

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא זכה אביו בפדיונו: (ב) שם ליתא ליה מיהו איתמר אמ"ר בן יפתיניא: (ג) רש"י ד"ה לא נצרכא וכו' ללא להוהוא שנא מחכיו אבל מיהו לא שקיל מידי דבני הרשאה אומרים לו לא בן הוא בן ראשון אתה וכן בני בני הפחכיו אומרים לו לא בן אחרון אתה עכ"ל: (ד) ד"ה וכי קאמר וכו' ממ"נ דהא פטר: (ה) ד"ה וכי תימא וכו' לא כתבו הרשאה לין: (ו) ד"ה הא מוקמינן וכו' דאמרינן אמר שמואל:

שיטה מקובצת

ג) אין הבן חייב: ד) בפדיונו רבה: ה) לפדות את עצמו: ז) חייב אתמר אמר רבי שמעון בן יאסיא: ח) לפדות את עצמו: ט) תיבות ובסוף נתערבו נמחק: י) שלשים שנולד: יא) אלא הבן נתחייב: יב) תיבת ליה נמחק: יג) לו לא נמחק: יד) אחריו הוי בכור: טו) מה"ד דגים וחגבים: טז) לו משמע דרך לידה בעינן: יז) תיבת זכר נמחק: יח) מעוברת בכור לכהן ותימה: יט) גמרינן מכל מצות הבן על האב דרשינן תפדה: כ) ממקום שהיא מזרעת אבל: כא) לא גמר: כב) דדרשינן הא קרא: כג) שיהא בכור משעת: כד) דכתיבי הני קראי הוה: כה) בבכור לומר דאינו: כו) גופיה יהא יוצא דופן: כז) בכור מלר' טרפון:

רבינו גרשום

הבן חייב לפדות את עצמו. דהוי כזר וצריך לפדות עצמו: רבה בר רב הונא אמר אין הבן חייב לפדות עצמו. שאביו זכה בפדיונו והוא יורש נכסי אביו והנכסים פטורין: קא אתינא מכח גברא דלא מצית משתעי דינא בהדיה. דאילו הוה אבא קיים לא מצית למיתבעיה דאי בתוך שלשים אכתי לא איחייב ואי לאחר שלשים איהו זכה בפדיונו שהרי הוא כהן הלכך אנא דאתינא מכחיה פטירנא: לימא ליה קא אתינא מכח גברא. מכח עובד כוכבים דלא איחייב: שאני הכא מש"ה הוי בכור שאני להן דעובד כוכבים לית ליה חייס דאין אב לעובד כוכבים: ליזיל לגבי האי לידחייה. דבנים של ראשון מצו מדחו ליה ולימור ליה דשל אחרון הוית ובניו של אחרון מצי אמרו ליה בן של ראשון הוית: א"ר ירמיה. אין ודאי הכי מצי למידחייה אלא לא נצרכה למיתני אלא לבא אחריו וה"ק איהו ספק בן תשעה לראשון ספק בן ז' לאחרון ודאי בכור לכהן הוא דפטר רחם הוא. (והוה) והבא אחריו אינו בכור לא לנחלה דמצי אחי למידחייה ולא לכהן [דאינו פטר רחם]: ואמאי אינו בכור לנחלה לא זה ולא זה ולכתבו הרשאה להדדי האי ספק להאי הבא אחריו והאי להאי וליתבעוה לאחיה ממה נפשך דאי בכור אנא הבו לי חלק בכורה. ואי לאו בכור אנא דאנא בריה דראשון הבו לי בשביל אחי הבא אחרי שהרי הירשני לקבל ואידך נמי לימא הכי: וכי תימא מתניתין דקתני ואינו בכור לנחלה שלא בהרשאה קא מיירי. והא מוקמינן לה מתניתין לקמן דקתני אם לכהן אחר נתנו יחזיר להן חמש סלעים משום דבאין עליו בהרשאה: מסייעא ליה לרבי יוחנן. דהכא לא הוכרו מעולם האי ספק להכי אין כותבין הרשאה: מלא גוונים. גוונים סרוחים. דלא הוי מרוקם לוולד: והמפלת יום ארבעים. דאכתי לא איגמרא צורה: וילדו לו. דרך לידה בעינן ויוצא דופן לא הוי לידה: בכור לדבר אחד. לרחמים גרידא: תלד. ואם נקבה תלד לרבות יוצא